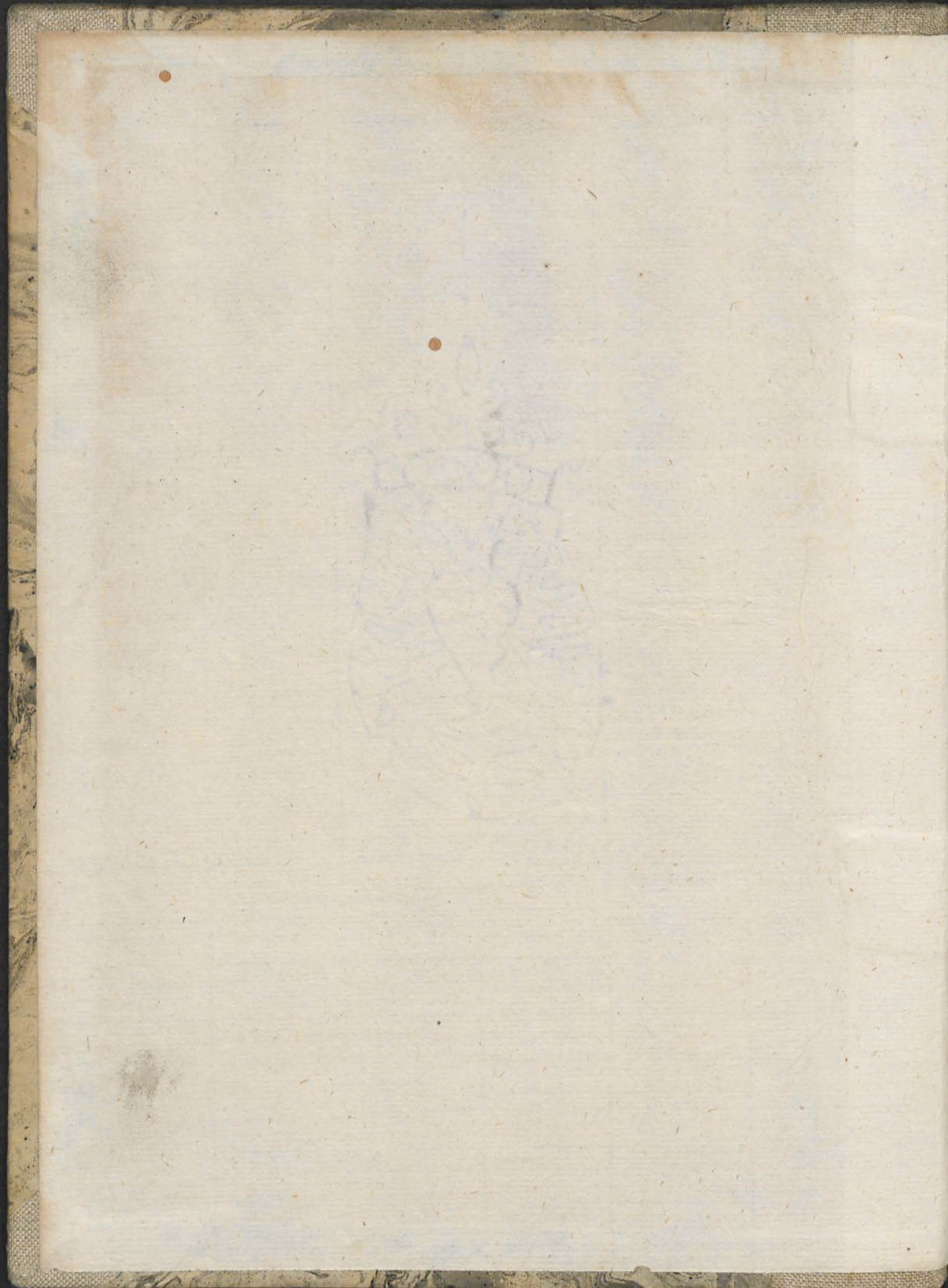
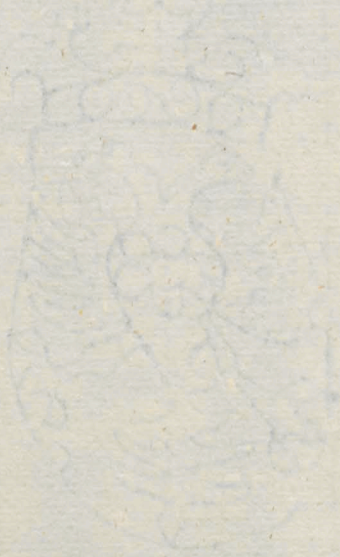

BIBLIOTEKA
Zakl. Nar. im. Ossolińskich

XVI 3220

Handwritten text, possibly a name or title, in cursive script.

3574

3220-p-0

3220-P

Dietro Lominika de Raygora.

1
CLARISSIMI DO-
CTORIS DOMINICI
LIBELLVS UTILISSI-
MVS,

DE VRINARVM SIGNIFICA-
TIONE OLIM DESYDE-
RATVS.

STVDIOSAE IVENTV-
TI POLONÆ.

*Viuius ô iuuenes : iuuat his florentibus annis
Viuerè in cunctis: animos præbere uigentes.
Nunc licet egregios uita decerpere fructus,
Et pariter claris uirtutem extendere gestis.
Mox dabitur tempus, cum iam languescere uires
Incipient, tremulûq; cadent membra omnia neruis.
Ergo agite ô iuuenes præsentia carpite uita
Munera & ætatem penitus seruate uirilem.
Sola immortalis Musarum gloria uiuit,
Nulla illam uires nulla senecta domat.*

XVI - 3220 -

CRACCOVIAE

LAZARVS ANDREÆ IMPRESSIT.
M. D. LIX.

REVERENDO ET EXIMIO
VIRO DOMINO IOANNI LOWCZOWSKI,
ABBATI TYNICENSI, STANISLAVS
ROZATVS, ARTIVM ET MEDI-
CINÆ DOCTOR,
S. P. D.

ISOCRATES IN QVODAM LOCO non ineleganter refert, Reuerende domine, Pulchra monumenta esse corporis etiam imagines. Verum multò pluris facienda mentis, & actionum icones, quas in solis orationibus, uel mediocriter compositis spectare licet, quod conijcientes pleriq; hominum, spe præmij gloriaeque erecti, partim etiam uirtutis amore, quæ (ut quidam uolunt) est scientia non contemplatiua solum, sed etiam actiua, ad studia literarum incumbunt, & pro sua quisq; facultate, aut componunt nouum aliquid, aut Græcum transferunt, multa etiam uetera, ac ferè perperda conquirunt. Sed quia magna est ingeniorum diuersitas, & non cuilibet contingit adire Corinthum, non in postremo loco habèdi sunt, qui nobis uetera conquirunt, cum sint ad communem utilitatem spectantia. Quandoquidem igitur pleriq; sunt, qui de morborum naturis & interiorum membrorum affectionibus, Urinæ iudicium fallax esse contendunt. Cum tamen Galenus de usu partium in corpore animalis, nil ociosum sed omnia constructione decenti constare, & diuinas quasdam uirtutes à conditore, (qui in omni tempore præsens est nobis) palam fateatur esse inditas. Cui & ordinis & doctrine Princeps Auicenna, qui fuit mille annis Galeno posterior In de complexionibus membrorum: adstipulatur. Et ob id laudat deum gloriosum, ex mirabili ordine naturæ. Quòd grauem Melancholiam facit ascendere: & leuem Coleram descendere, propter fines naturæ necessarios. Quòd & in colamento sanguinis urina fieri experimur. Substantia
nang hyposta-

2
nanq; hypostatica: quæ est illud ex cibus quod refugit operationem nature, propellitur ad Epas, ab Epate ad uenas, in quibus etiam digeritur, & albificatur, tandemq; ad uescam ducitur, ubi remanet donec illa aquositas, sanguinem ducens ad uenas, & ad loca sua, denuo à natura reuocat ad uescam, quæ tandem reperiens illam materiam, secum educit ad uias urinæ, præbens studiosis haud contemnenda indicia sanitatis, aut lapsus membrorum interiorum hominis. Ideoq; uolui huic male opinioni, isto Tractatu, doctissimi uiri Dominici de Raygosa, discipuli conciliatoris succurrere: eundemq; in lucem dare, cum nonnullis obseruationibus, benefactoris mei, ex quibus similia studiosus lector facile conijcere pro salute hominū poterit. Quando magnam uim obtinent scripta de urinis, in morbis præsertim acutis, et naturis humorum delitescentium in uenis. Adiecta quoq; quædam de Vermibus, generatione, ac causis eorundem. Tuæ uero excellentiæ, studiosorum Mecenati, dicatum esse uolui, quòd sperarem omnibus magis gratum futurum, ob prudentiam, solertiam, & rerum multarum experientiam, quibus tuam excellentiam pollere non ignorant.

Cuius patrociniò me commendo. Quòd si hæc qualiacunq; D. V. placere cognouero, ad maiora animum meum incitatura.

Bene uale in CHRISTO Iesu, Vir ornatissime, quem ille instaurandæ pietati, et prouehendis bonis literis, quàm diutissimè seruet incolumem.

a ij

PROOEMI

PROOEMIUM

AUTORIS.

QVONIAM MVLTA DE VRINIS pertractata sunt, à multis, nec tamen adeò exactè, et distinctè, vt signis certis, explicatis, tam in substantia, q̄ colore, & contentis habere scientiam ab eis determinatã possemus. Ideoq̄ ego Dominicus de Raygoza, Physicus Bononiens: impulsu quorũdam sociorum, scholarium meorum, dum legerem practicam senis. 1425. eorum votis annuens, hoc Compendium Vrinarum, decreui ordinatim componere: ex longo vsu practice, & experientijs meis collectum: approbatũ sententijs etiam Hypocratis, & Galeni ñ, prognos. et ñ, de Crisi. cap: 12. et primo de differentijs feb. ca: 5. ac Auicenna ñ, primi Isaac in suo de Vrinis. Hababbatis vii, particula Theoricę, Rasiq̄ xx, continens. Rabij parti: v. In nomine ergo superbenedictę Trinitatis, & matris Dei gloriosę, totiusq̄ curiæ triumphantis, premitto, declarationem ipsius vrinę, tam penes quid nominis, q̄ penes quid rei, eò quod ista premittenda sunt, vt principia: sicut Aristoteles primo de Anima: & iiiij, Phisicorum cap: de Vacuo. Dico ergo quòd vrina dicitur vna à renibus: similiter dicitur co-lamentum sanguinis. i. massę sanguinę, secunda digestionem in Epate transmutati ab ipso Epate ad vesicam, secundum plurimas partes, etsi secundũ aliquas partes, & minores transeat cum sanguine, ad membra causa
subtiliatio:

3
subtiliationis, et penetrationis communis absq; aliqua proprietate occulta, quã tamen vltra dicta tribuit cholera, inclinando sanguinem sic ad nutriendum vnum membrum: quod non aliud, vt pulmo spumofus sanguinem ad sui humectationem, & motum. Cor vero temperatiorem sanguinem sibi attrahit, & pariformiter quodlibet membrum sibi proportionato nutrimento nutritur. Et sic dico, aliquam partem vrinæ remanere intra carnem & cutem, quæ est materia sudoris, aliquam partem per venas subtiles reimpelli vsq; ad venam chilis, terminatam, ad gybbum Epatis, & vna cum venis emulgentibus transire ad vesicam: Nec minus inconuenit hoc: quàm quod hypostasis, vel sperma, per easdem transeat. Consequenter dico quod licet ei9 prima, & immediata significatio, sit supra gybbum Epatis, & venarum magnarum sibi propinquarum: vt Galenus quarto de ingenio sanitatis: et Damascenus in suis Aphorismis. Prima tamen quia vniuersalis debet attendi ex consideratiõẽ tripartita ipsius vrinæ collectę secundum modos infra dicendos.

Prima consideratio vring est, diuisa in partem supremam, circularem, superficialem, vel æream, correspondentem cerebro & membris animatis, ratio sumitur à vento subtili & materia subtili superfluica: cum nutriatur cerebrum, grosso nutrimento, vna etiam cū spiritu ab eo deciso, ipsis omnibus attestatis membro, situm supremum obtinente. Veritas huius vel horum, testificatur experimentis ostendentibus, spiritum habere regimen extra corpus, vt de pede absciso moto, a iij et capite

et capite absciso loquente, & in fascinatis, &c.

Secunda consideratio est diuisa in partem à circulo infra, vsq; prope fundum: per tres digitos, vel secundum proportionem tertie partis, & in partem etiam mediam, supremam vsq; ad terminum illum. Et hee regiones sicut sunt medie, ita attribuuntur cordi, & membris spiritualibus: vnde quando vrina in superficie liuet, pectoris vitium significat.

Tertia consideratio est diuisa in residuum, quo cognoscimus dispositiōem membrorum naturalium, Epatis, & omnium inferiorum, videlicet renum, testiculorum matricis, vesicę, & sic illis attribuitur. Vnde dicitur arenule in fundo vasis Lythiasin renum, aut vesicę, malum significant. Idem dices de lpostasi, diuisa in partem superiorem: mediam & inferiorem. Quod si hæc in mente tua benè notata & reseruata fuerint, multa tibi innotescant, quę alijs occulta videntur.

Alia consideratio habetur, ex multis, scz, tempore collectionis, quia debet esse prima: quę mane colligi debet, completa digestionē, vt eius vera habeatur significatio. Et si quoties vrinaret, seruaretur, non noceret: vt videretur processus virtutis digestiue. Alia habetur ex modo colligendi cum instrumento quod debet esse vitreum, tersum, & mundum. Alia habetur ex quantitate, nam tota debet colligi & seruari: nec abijci, vt mulieres per plurimum faciunt: quia ex quantitate multa vel pauca arguimus multitudinem vel paucitatem assumptorum: aut multitudinē vel paucitatem transmutationis nutrimenti ad membra, vt Galenus sexto de

sexto de Accidenti & morbo. Alia habetur ex qualitate sczt tangibili, & odore, sapore, colore, de quibus ad plenum dicitur. Alia habetur ex modo exitus, secundum quod conuenienter, leniter & proporcionate exit: vel opposito modo, quia sic arguit temperamentum proprium, aut eius oppositum. Alia habetur ex tempore considerationis: quod dicitur esse vnus hore, cum dimidia, quamuis Auicenna dicat, quod nec post horam vnā, quia debilitatur ipsius significatio. &c. Alia habetur ex modo intuitus, ita vt radius solis aut luminis, non impediatur visionem. Alia habetur ex triplici visione, sczt, cum prima facta est, etiam ex medio tempore, cum fine temporis assignati. Non ergo debetis esse contenti vnica inspectione, sed triplici ad minus.

Vltima habetur ex hoc, si corrupta debet recalefieri et reduci. Et videtur quod non, quia impossibile est corruptum idem regenerari. Item, quia secundum plurimum, non fit bona permixtio nec bona sequestratio partium, vt naturaliter fieri debet. Item, quia calefactio est causa mutationis, caloris resolutionisq; spiritus & ventositatis, que habent ostendere membra, a quibus deciduntur illae materie, aut etiam ex motu, agitatione & calefactione: generantur ampullae ventositas ultra id quod naturaliter debeat ostendere, & sic medici decipiuntur cum ea: & motus sunt causa generationis illarum, vt secunda particula Aphorif. illo stragulatorum, et dissolutorum. &c. Alia consideratio, potissima habetur ex tribus principalibus, sczt, substantia, colore, & contentis, vt explicitè infra dicitur. De quibus etiā

quibus etiam Aristoteles primo, problemate 52. Vltima consideratio habetur ex significationibus, sumptis à complexione, ætate, virtute, sexu, habitudine, & regimine in sex rebus non naturalibus, & quæ concomitantur eas. Pro declaratione regiminis illarum rerum: debemus notare proportionalitatem, superfluitatis ad assumptam quod ex multo cibo et potu: multæ sunt superfluitates, & ex paucis, & hoc est nisi te decipiat fortitudo immutatiue virtutis, vel eius debilitas, vt dixit Galenus vi, de Accidenti & morbo. Aut non sit multa caliditas consumens, aut frigiditas et humiditas, aut dyabetica passio, & alia huiusmodi, quæ debes bene notare, & menti commendare. Etiam illud Hypocratis iij, Aphor. Urina multa noctu mixta, paucitatem secessus significat, & econtra. Sic Humain pluralitas sudoris & vrinæ, pluralitatem egestionis refecat. Procedendo ergo dicam ipsius vrinæ duplicem fore considerationem, vno modo respectu corporis, naturaliter se habentis. Alio modo respectu corporis præter naturaliter se habentis, præmittendo considerationem eius in corpore temperato: nam cum ipsum sit metrum, & regula omnium aliorum corporum naturaliter lapsorum. Sic erunt eius signa & causæ, vt Galenus primo & ij, complexionum, & 1, et 3, de simplici medicina, & iij, tegni: & Auicenna tertia primi casu. Dico ergo vrinam corporis temperati, in substantia mediocrem, in colore vero esse citrinam, tinctam, aut rubeam, claram: & est color eius color auri: non in massa sua, quia tendit ad nigrum; sed color auri extēsi super are

*Temperati
corporis.*

super argento bene terfo, sicut cyphi vel tacæ argenteæ, cui communicatur quædam claritas, vt 1, de Crisica. xij. Quod esset semper ante oculos habendum. Ille namq; color indicat temperatã ac determinatam mixtionem partis sanguinis cū modica cholera, aquositate sanguinis dominante. Et secundum distantiam ab eo habemus lapsus corporum, naturaliter lapsorū, vt patet. Vrina ergo corporis sani, rubea grossa, cum aliqua turbulencia, significat complexionem calidam et humidam, illud declarat digestio cum calido et humido multo. Vrina citrina clara, seu translucēs vel ignea subtilis, notat complexionem calidam & siccam: quod notat digestio cum illis qualitatibus. Vrina alba grossa, cum aliqua turbulencia, notat complexionem frigidam & humidam: hoc habetur ex eius diminuta digestionē, & frigido & humido multo. Vrina alba seu liuida subtilis & clara, notat complexionem frigidam et siccam: quia sicci per se est attenuare, & stillare cum digestionē diminuta. Sed quia ætates sunt quatuor, scz, pueritia seu infantia, iuuentus, primum senium, & vltimum senium. Dicam quod puerorum vrinæ sunt tendentes ad albedinem, cum multitudine & grossitie, & propter hoc vrinæ aquosæ pessimæ sunt in pueris: Notat eorū complexio ætatiua, cum mala digestionē, consequente inordinationem, & ciborum multitudinem, respectu suæ ætatis, propter ingluuiem eorum. Vrinæ iuuenum sunt pauca, cum igneitate, aut citrinitate, cū subtilitate & translucencia, notat complexio ætatiua, calida & sicca cum forti virtute, et digestiua, & multi

Puerorum.

Iuuenum.

b plicatione

Primi seni. plicatiōe cholerae. Vrinę primorum senum, sunt multae aquosę, cum pauca citrinitate, & aliquali grossitie, supposito semper proportionali regimine. Notat caliditatis & roboris virtutis remissio, iuxta illud Auicennae prima primi capitulo de aetatibus. Amplius scire debes, quod caliditas, post tempus consistendi minui incipit. Vrinę decrepitorum, sunt albę aquosę, tenues & frequentes, notat magnam debilitatem virtutum: supposito debito regimine, cum siccitate in toto: Oleaginę in omnibus sunt malę, significantes liquescfactionem corporis. Pingues in omnibus signant dissolutionem renum, principaliter si absq; febre fuerit. Et si post mictum in breui tempore apparet dissolutio totius corporis, habetur ex tribus causis: Et propter praedicta habetur distinctio sexus: quia mulierum vrinę sunt albę, aut liquidę grossę, cum aliquali turbulentia, & hoc propter diminutam caliditatem: et sic diminutam digestiuam: & latitudinem suarum viarū: mulieres em̄ ex toto sexu frigidiores sunt viris, vt Auicenna prima primi, capit: de aetatibus: & Galenus in suo de pulsibus, cum cōmento, cap: i. Quę autem fortiores virtutum plus appropinquant, primo colori: quę vero debiliū, plus recedunt. Vrinę autem habitudinis musculosę, & carnosę, sanguineis similatur. Habitudinis pinguis phlegmaticę, macrę, et tenuis cū pilis, & citrinitate, coloris cholericı, sine vero pilis, melancholicę. De significatione vrinarum, habita ex diuersitate rerum, sex non naturalium, incipiendo à diuersitate aëris in qualitatibus eius per se: Nam aër calidus &

lidus et siccus, vrinam igneam seu citrinam, & paucam cum mordacitate facit. Calidus vero et humidus, multam cum rubore obscuro. Frigidus vero & siccus in robustis corporibus, propter reuocatiōem caloris ad intra, minuit aliquantulum, ex quantitate nō multum declinando à naturali, licet per se minuat quantitatem cum colore albo: aut liuido, cum tenuitate & aliquali translucētia. Frigidus autem et humidus, quomodo libet augmentat, quantitatem cum grossitie, & colore albo, aut aliquali liuido: Nota quòd omnia ista debemus intelligere, relatione corporis facta, ad proprium temperamentum: cum proportionali regimine. Consequēter dicam in regimine cibi, & potus, quo cum superfluitates debeant proportionari assumptis, quantū est per se, ex multo cibo & potu, multa vrina, variata tamen in colore penes remissum à colore naturali. Ex paucō cibo et potu, pauca vrina, quę tamen recipit, varietates multas, secundum diuersitates ciborum, & potuum in modo substantiæ, colore, sapore, & qualitibus, quàm maxime primis, vt patere potest, ex superioribus dictis. Valide enim virtutes, vniuersum corpus mutant, sibi simili qualitate, vt patet de veneno, succo allei, aut ruthæ assumptis communicatur in vrina & alijs humoribus, teste Galeno in libro de semine. Quòd si paucus cibus per viam inflammationis, est causa eleuationis coloris, supra naturalem vt patet in ieiunantibus. Similiter si calidi cibi & potus, mutant colorem ad igneum, vel citrinum per se, aut cum proportionali distantia à proprio temperamento. Si frigidi ad al-

Cibi.
Potus.

b ij bum vel

bum vel liuidum, si humidi grossum: si sicci ad tenuem permutant. Sic etiam dicatur de compositis qualitatibus eorum, quæ possunt esse arte vel potentia tales.

Exercitium. Exercitium vero temperatum, conseruat in eis naturalem vrinam: superfluum autem primo mutat, ad igneum per citrinum, propter inflammationem acquisitam: tandem si multum perseuerat, per viam resolutionis mutat ad tenuem, cum translucencia, & aliquali albedine. Ocium autem superfluum infrigidando, mutat ad album, vel liuidum, cum aliquali turbulencia primo, post vero multiplicatis superfluitatibus, cum opilationibus, mutat ad tenuem, hoc notat diminuta digestio, & obtusio calidi. Idem dicamus de vrinis vigiliarum, somnicq; superfluum: diuiso tempore in principio & fine, licet sit aliqualis distinctio, ex parte translucencie & tenuitatis, in vigilijs & eorum oppositis in

Repletio. De inanitione seu euacuatiõẽ, & repletioẽ (somno. ne dico, quòd vring repletorum habentur ex capitulo de cibo & potu: ibidem recurre. Vring vero inanitorum, vel euacuatorum, dico quòd merito inanitionis, vel euacuationis, quoad earum principia eleuant colorem vrinæ, à proprio & naturali versus igneum, vel citrinum: versus finem vero ratione debilitatis virtutis, ad album vel liuidum aut viride si multa fuerit, cū grossitie vel turbulencia, si corpus grossum fuerit: Et si macrum cum tenuitate, & aliquali translucencia. Vrinæ cõeuntium non superflue sunt cum vnctuositate et filis spermatis, cum aliquali mutatione in modo substantiæ, licet parua: & sic à proprio colore super intenso, pro

7
tenso, propter motum. Superflue vero coeuntium vrinæ, sunt pingues, & grosse, propter debilitatem virtutis scilicet digestiue, sequestratiue, & retentiue, cum remissione coloris proprii, immo sequitur interdum mictus sanguinis.

Vrinę vero pręgnantium, in principio habent colorem similem decoctiōi Cicerum rubeorum, hoc notat retentio menstruorum, & spermatis. In modo substantię sunt tenues, propter maximam constrictionem collimatricis, quę tanta est, vt vix acumen acus posset penetrare: sicut Galenus quinto de accidenti & morbo, ca: 3. Et in eis est nebula in medio, & in superficie circuli est color irridis, & quanto manifestior, tanto principio impregnationis propinquior, hoc notat diuersam irrorationem, ipsorum radiorum caliditatis, vel spiritus ab humiditate subtili spermatica, duplici se agitante non quiescentes, vt Galenus ij, de spermate ca: 1. & primo de spermate cap: 6.

Pregnans.

Sunt etiam per idem grana alba ascendentia & descendentia, propter agitationem spermatis ad se inuicem, quę differunt a granis ostendentibus nobis læsionem in spiritualibus, cum illa sint rubea ratione caliditatis magnę illarum partium, & secundum plurimū quiescunt in medio, apparetq; veluti cotum Carminatū, ratione materiarum, a quibus tam versus regionem supremam, quàm mediam: membra etiam declarant, a quibus principaliter deciditur, scilicet cerebrū cui cōpetit regio suprema, & cor principalissimē, cui competit regia media: vt Hyppocrates in suo de natura foetus,

b iij

ra foetus,

ra foetus, & Galenus primo de Spermate cap: i. distinc-
tionis secundæ.

*Passiones a-
nimæ.*

Vrinæ vero accidentium animæ mutantur respec-
tu principij eorum, ac processus eorum, quia in prin-
cipio superintenduntur in gradu, supra proprium &
naturalem, & hoc conuenit omnibus. Sed intra vri-
nam consequentem tristitiam & angustiam, est diffe-
rentia, quia vrina in angustia est minus calida et ming
colorata, propter caliditatem minus centrata esse,
minusq; vnitã. In tristitia è contra propter causas con-
trarias. Ipsis autem plus procedentibus, fit continue
maior & maior remissio à naturali versus album
liuidum, viride & nigrum, si eorum via
debet sequi mors.

DE QUALITATIBVS

VRINARVM.

Color.

DE QUALITATIBVS VRINA-
rum, sczt, colore, sapore, odore, ac qua-
litatibus tangibilibus, infra ordinatim
dicetur de coloribus, sed de alijs tribus
breuiter dicetur, cum non sint in com-
muni vlu, quòd si proporcionatè occurrant, sensusq;
immutent, suauiter ac delectabiliter, declarant tempe-
rumentum illius corporis. Si vero econtra distempe-
rumentum & raptum: Nam si foetentes fuerint, calidis-
tatem præter naturam ostendunt, aut vlcera, aut ma-
liciam cibi, & hoc non perseuerat, et habetur differen-
tia inter eas, quorum distinctionem habebitis ex locis
diue rsis doo

diuersis dolorum. Si vero mordaciter aut acutè imprimant in sensus, ostendunt dominium caliditatis, eleuanturq; in gradu supra temperamentū illius corporis, & ex oppositis opposita. Antequam vero ad notitiam colorum descendamus, prius determinādum erit de substantia vrinę, quia secundum Auicēnam secun- *Substantia.*
da primi cap: proprio: Est enim cum imprimis efficit substātiā, deinde colorem: ratio sumitur à modo digestionis, & ratione eius cum sit perfectè à proprio et naturali calido, in oppositis passiuis similiter, quia accidens inhæret substantię vt subiecto, & eam sequitur, cum sit primum prædicamētorum. Etiam quia aquositas vrinalis, attinens simplicitati, non est ex se colorata, cum color sit passio mixti, sed consequitur permutationem humorum cum ea, & secundum hoc est considerationis medici, licet etiā coadiuuent qualitates pri-

Dicamus ergo quinque fore necessaria ad substā-
stantiam vrinę, ex quorum diuersitate poterimus habere cognitionem, diuersarum dispositionum corporum humanorum & effectuum, succedentium, vt particulariter declarabitur, sunt enim ista quinque, scilicet, pars terrea, pars aquosa, pars aërea, pars vëtosa, & pars spumosa, seu caliditatis, sic dicta, à corpore decisa, ista namque consequuntur tria, ad nostrum propositū principaliter trahentes secum multas diuersitates in substātia, scz, grossitie substantiæ, dominante parte terrea cum aquosa, estque subtilitas propter opposita: estque temperamentum intra illa, quod fingi oportet et fabricari subtili ingenio: etsi deducendo ad actum in alijs exterioribus,

rioribus, possimus in cognitionem eius deuenire: pri-
mum cum habeat esse regula nostrum iudicium direc-
ctiua, à cuius lapsu, habebitur notitia differentiarum
in modo substantiæ & eorum quæ consequuntur prin-
cipaliter, scz, clari, aquosi, et tenuis grossi, et turbulenti,
cum varietatibus modorum earum: declarantibus nos-
tris varias dispositiones, & significata nostrorum cor-
porum: Nam possunt coniungi tenuitas cum claritas-
te, & grossities cum claritate: similiter grossities cum
turbulentia, melius tamen significatum ceteris paribus,
habetur à grossitie, quàm à tenuitate: quia ipsa signifi-
cat maiorem potentiam virtutis, & obedientiam ma-
teriæ, ac dispositiones viarum et membrorum: Tenui-
tas oppositum significat, secundum plurimum, stat ta-
men ipsam esse grossam, & crudam: Vt quæ à flegmate
grosso agitato, & erit deterior subtili crudo, & hoc
habetur à suis materijs: similiter tam à claritate, quàm
à turbulentia, quæ consequitur, aut fortem motum in
Turbida. humoribus, vt in synocha, etsi adiuuet secunda causa,
quæ est fortis caliditatis, faciens feruere humores: At
idem facit corruptio in toto, sicut in pestilentialibus,
maximè mortalibus: Vnde partes terre, indebitè per
mixtæ partibus aquosis, subleuata à vento calido, &
aëre intercluso, sunt in causa, & per oppositum est in
claritate.

Dico ergo has fore varietates, quia quædam mingun-
tur clare, & clare diu remanent, & incorrupte, conse-
quunturq; indigestionem, seu incompletam digestio-
nem. Aliæ turbide, & subito, seu in paruo tempore
clarefcunt:

9
clarefcunt: Et quedam in multo tempore, et iſte arguunt remiſſionem ebullitionis, & naturam dominari citoꝝ; complere digeſtionem. Alia longiori tempore complere: quedam minguntur clare, & turbefcunt cito, aut in pluri tempore, & he arguunt nobis futuram ebullitionem, & neutralitatem decidentia: que ſi turbefcit in breui citus erit caſus in ægritudine: ſi in pluri, tardior. Quædam minguntur turbide, & remanēt turbide, & iſte nobis demonſtrant actualem læſionē, cum augmēto ægritudinis: Et ſic dicebat Galenus primo de Criſi, hanc fore minus malam prædicta, ratione temporum ægritudinis, cum hæc demonſtret argumentum: præcedens vero antecedit principium ægritudinis, et ſic poteſt poni diſtinctio communis, de maioritate morbi, quod dupliciter poteſt intelligi morbus maior, vno modo extenſiue, alio modo intenſiue. Vrina ergo que ſic perſeuerat, arguit nobis vehementiam morbi cum breuitate, & naturam maxime infeſtari à morbo. Eſt alia vna quæ mingitur ſubtilis, & poſtq̄ reſedit in vrinali ingroſſatur, abſq; turbulentia: et iſta ſignificant naturam obtinere vigorem, & digeſtionem in materia, cum reſolutione partiū ventofarū et ſuperfluarum: ſicq; conſequitur in vrina bene digeſta: aſcenſus ſubtilium & deſcenſus groſſarum partiū, cum earum æquatione bona, ſecundum quod conuenit. Anteq̄ vero ad determinationem colorum accedam, duo neceſſaria ad propoſitum præmittam. Primum eſt colorem cauſari ex luce, Dyaphano, & Opaco termināte, & ſic habemus duo extrema, ſczt, album

Morbi minoritas.

ex illis tribus dominantibus, luce & dyaphano super
opaco, nigrum autem è conuerso: habentur etiam col
lores medij, qui in infinitum possunt diuersificari, secū
dum variam proportionem, illorum trium ad inuicē.
Secundum præmittendum est, quòd lapsus sunt in du
plici genere, scz naturalis, & hi mensurantur in rela
tione ad corpus temperatū, q̄ est metrum & mensura
omnium naturaliter lapsorum, vt Galenus secūdo Te
gni, & tertio de simplici medicina, & Auicenna secun
da & tertia primi: Vrīna ergo talis corporis, declinat
ad citrinum tinctum, aut rubeum clarum. Fingatis er
go hunc colorem in mentē vestra, à cuius distātia ha
bebitis colores omnium aliorum corporum, natura
liter lapsorū, de quorū vrinis facta est mētio in præce
dentibus, deliberaueram cum illo summo pictore ma
gistro gētile, de fabriano, facere pingi multos colores
in vrinalibus, correspondentes his meis dictis, ad meli
orem et faciliorem noticiam, volētium addiscere verē
practicam, incipiendo à colore prædicto: Sed propter
pestem aufugit, nec proposito meo satisfacere potui.
Alter est lapsus præter naturam, & hic mensuratur re
latione habita ad proprium temperamētum, vt Gale
nus secundo Tegni, illo capitulo: Quæq; in præsentī æ
gra sunt, &c. & si de eis sit facta mentio vniuersalis in
præmissis: particularius tamen, exequar de vno quoq;
communiter occurrente: Et si prædicta tria dicantur
esse in vera essentia coloris, nihilominus cognitio eor
um colorum, qui proposito nostro seruiunt: habētur
ex variā mixtione cum aquositate sanguinis, & hoc in
vrina. In

*Lapsus natu-
ralis.*

*Lapsus præ-
ter naturam.*

vrina. In contentis vero habetur consideratione, facta ad ea à quibus deciduntur: Erit ergo processus colorum, ab albo in nigrum, per colores medios. Ita dico in his qui communiter occurrunt, ex quibus dispositiones sensibiles, corporum per medicos notantur, sczt, subalba, alba: subnigra, nigra: subrubea, rubea: subrubicunda, rubicunda: subcitrina, citrina: subruffa, ruffa: flauus, subflauus: citrangularis, subcitrangularis: subkarapos, karapos: subinops, inops: subkianos, kianos: subglaucus, glaucus: sublacteus, lacteus: subuiridis, viridis. In ordine ergo naturalium colorū isti sunt, sczt rubeus umbrosus, id est, non clarus: rubeus splendidus tersus: & rubeus clarus, illaris, Ruffus tinctus, ruffus clarus, ruffus subtilis. Citrinus tinctus, qui est primus, et citrinus clarus post eum. Nota tamen quòd cum de nominibus, non sit disceptandum, vt ij, terap: vij, cum fuerint ad placitum, non curabo multis sequi nomina illorum, colorum inusitatorum: sed ponam causas vnius cuiusq;, & sic poteritis intelligere nominareq; modo vestro. Et quia illi colores variati à naturali, indicant nobis dispositionē lapsam, ideo consequenter exequar de eis, cum notitia illarum dispositionum: primo præmittendo causas, vt dixi, demum ex colore & substantia vrinæ, & contentis ponam significata illorum: Cum ergo illa quinque concurrant, sczt, humores quatuor in genere, cum aquositate sanguinis, diuersificatis secundum naturalem: & præter naturā, contingit species permisceri aquositati sanguinis, secundum plus & minus. licet colera non videatur absolui ab eis, nisi stā

te multa debilitate contentiuæ : vt in Dyabetica passio-
sione, vt notat finis eius, scet, irritatio virtutis expulsio-
uæ, tam per secessum, quàm per vrinam: vt Auicenna
prima primi ca: de humoribus: & Galenus primo cõ-
plexionum: & quinto de iuuamentis membrorum, et
sic cum lapsus præter naturam mensurentur: respectu
propositi temperamentii. Dico ergo q̄ in lapsib9 præ-
ter naturam, incipit primo gradus remissus: quàm in-
tensus, via acquisitionis, vt verbi gratia : primo acqui-
ritur subrubeus, quàm rubeus: propter minorem per-
mixtionem sanguinis: & coleræ tingentis cum aquo-
sitate vrinali: consequenter rubeus, propter maiorem
eorum permixtionem : post subruffus, consequenter
ruffus: post subrubicundus, consequenter rubicund9:
post subcitrinus, consequenter citrinus. Contra si egris-
tudo esset ad mortem, per viam adustionis: primo fie-
ret color subuiridis, deinde viridis: cum viriditas cau-
setur: ex permixtione vsti cum citrino, & diuersitas in
eo: & secundum magis & minus commixtionis eorũ:
demum ad subnigrum, tandem ad nigrum, cui coniũ-
gitur foetor sine translucencia propter dominium par-
tium adustarum & opacarum . Si autem sit permix-
tio flegmatis, cum colera et aquositate sanguinis, si fleg-
ma fuerit subtile, et modica colera: erit vrina aquosa
et translucens, & sic dominante flegmate, plus & plus
tendet in liuidum colorem: & tandem in nigrum, pri-
uatum foetore cum grositie, & aliquali translucencia,
quæ consequitur aliqualem aëris interclusionem. Et
si in communi cursu sit, color bipartitus ex citrino &
albo: in

albo: in superficie vrine aut spuma: aut circulo indi-
cans coleram vitellinam, dominante flegmate: aut ci-
trinum dominante colera: qui gradus poterunt mul-
tiplicari secundum intellectum, considerantis in eis. Si
autem fuerit permixtio humoris Melancholici, cum a-
quositate sanguinis, & colera pauca, erit color primo
suppallidus, consequenter pallidus: demum subuiridis,
consequenter viridis, obscurus: post subniger, conse-
quenter niger: cum grossitie & aliquali translucetia:
et sic poteris habere compositionem materierum, ex
commixtione & apparitione colorum communium:
ponam tandē exempla, ita Citrinus significat permix-
tionem flegmatis cum colera ignea, aut valde citrina.
Igneus ex sanguine rubeo tincto: & colera citrina, pur-
pureus est ex incensione sanguinis cum colera rubea.
Cineritius ex melancholia & flegmate dominante, vi-
ridis ex melancholia, & colera, roseus est ex permixtio-
ne flegmatis cum sanguine. Sed quia ex permixtione
flegmatis cum colera, duo habentur colores, scilicet, vitel-
linus ex permixtione colerae, cum flegmate dominante:
Et alius citrinus ex permixtione flegmatis & colerae do-
minantis: & sic in circulo vel spuma vrinae, apparent
hij colores bipartiti, vt notat experientia. Ruffus vel
vermiliosus, Ruffus fit ex permixtione colerae, cum san-
guine dominante colera. Vermiliosus fit ex eisdem, sed
dominante sanguine: plumbeus color fit ex permixtio-
ne melancholiae, cum flegmate dominante. Syclinus
consequitur citrinum valde, et fit ex flegmate, cum me-
lancholia dominante, per viam adustionis, & sic pote-
t

rimus habere noticiam prænominatorum colorum, in sub & supra in gradu, secundum maiorem vel minorem permixtionem humorum naturalium, vel præter naturam cum aquositate vrinali. Consequenter ponam significata vrinarum, quò ad colorem, et modum substantiæ, vtillima & prompta, quæ etsi vniuersalia faciliter contrahi poterunt ad particulares dispositiones: incipiendo à colore albo: dico quòd vrina in colore alba & in substantia tenuis, secundum omnes regiones, & sine resolutionibus, corruptionem digestionis significat. Vrina in colore alba in substantia tenuis, radiosa in superficie, cum resolutionibus grossis, & cinerosis adhærentibus, & residentibus in fundo, significat ægritudinem in splene à melancholia naturali. Vrina in colore alba in substantia tenuis, cum liuore vniuersali, ac cum spuma alba in superioribus, hydrozem frigidam significat. Vrina alba valdè subtilis in substantia multa in quantitate, subito apparens, crapulam significat. Vrina alba tenuis in substantia cū ampullis grossis, supra natantibus, nephresim significat. Vrina alba tenuis in substantia, in statu febris acutæ, cum circulo viridi, præcedente tamen vrina rubea, phrenesim significat. Vrina aquosa & multa cum pinguedine residente, dyabeticam significat. Vrina alba et tenuis, cum resolutione pilosa, & longa, dolorem articulorum, à melancholia naturali significat: partes corporis declarantur, ex situ eius, scz̄t supremo, membris superioribus, medio medijs, et infimo inferioribus. Vrina alba tenuis in substantia cum circulo pallido, melancholiam
lancoliam

Phrenesim.

I.

42
lancoliam significat. Eadem cum circulo plumbeo, et
pilensiam melancoliam significat. Eadem cum circulo
grosso & spisso scotomiam, aut vertiginem significat.
Eadem cum multa quantitate perseverans, frigiditatē
epatis significat. Eadem cum circulo viridi, in augmē-
to vel statu caufonidis, & cuiusq; continē, phrenesim
vel mortem significat: quā maximē præcedente vri-
na rubea. Eadem cum granis apparentibus, sub medio
circuli, sincopim à melancolia naturali abundātem in
stomacho. Eadem & dyaphana ante paroxysmum aut
in die paroxysmi, apparēs quartanam à melancolia na-
turali significat. Eadem pauca & globosa, febrim effi-
merinam significat. Eadem cum resolutionibus ciner-
osis subtilibus, multis adhærentibus nigris in fundo
residentibus, retentiōem menstruorum significat. Ead-
dem cum resolutionibus nigris cinerosis grossis, sepa-
ratis in infimo stantibus, retentiōem emorroidarū
significat. Vrina alba tenuis, in substantia liuens in su-
perficie lineę circularis, cum contento albo grosso ro-
tundo, habente resolutionem pilosam, arteticam signi-
ficat. Vrina alba spissa siue grossa, liuens superius, cum
resolutionibus flavi, aut nigri coloris residētibus mul-
tę adhærentię, præcipationem matricis significat. Cō-
sequenter de nigro colore dicendum: Vrina nigra
grossa, in substantia & multa, in statu quartanę febris,
solutionem quartanę significat. Nigra tendens ad ni-
gredinem secundum viam colorum, Croci hystericā
significat. Eadem cum sedimine nigro residente, solu-
tionem menstruorum significat, quę naturalis erit, si
non conse-

Causone.

Menses.

Emor.

Nigra.

Fætor.

non consequetur grauitas vel nocumentum. Eadem cum fœtore in statu febris pauca, mortem significat, quamuis vt plurimum, fœtor vrinæ, significat cacochimiam esse in venis, & resolutionem membrorum radicalium, cōmento 37. ij, prognos. & omnes tales odores fœtidi putridi sunt mali, text: 42. Eadem omnino cum sedimine sanioso, solutionem apostematis renum significat, etiã si pinguis. Vrina nigra & spissa, ac multa cum sedimine nigro magno, in die critica, cū febre acuta, cum bonis signis salutem, cum malis mortem significat. Consequenter de duplici colore liuido dicendum est, quia quidam est vniuersalis, quidam particularis: vniuersalis est in toto corpore vrinæ, & hic habet tria signata, Primum si fuerit cum spuma grossa & alba, significat debilitatem, digestiue Epatis à frigido, et sic hydropem. Secundum significatum si fuerit cum pinguedine, vniuersali in ipsa vrina, cum resolutionibus crinoïdalibus, significat tertium gradum Ethicæ.

Liuida.

Tertium habetur si fuerit talis liuor cum vrina pauca, fœtida & oleagina, significat mortem. De liuore partium sigillatim dicitur. Vrina liuida vniuersali liuore, grossa, pauca, fœtida, oleagina, in augmento vel statu acute febris, mortem significat. Vrina liuida liuore vniuersali, grossa multa cū spuma alba, aut grossa leucophlegmantiam. i. hydropem Iposarcam: à sanguine flegmatico albo, flegmaticam significat. Vrina liuida in toto, pinguis in substantia, cum resolutionibus crinoïdalibus, tertium genus Ethicæ significat: Ita vt primum genus habeatur per resolutiones squamosas
in toto.

in toto. Secundum per furfureas in toto, tertium ex
nunc prædictis in toto. Vrina ruffa vel subruffa con-
fusa in substantia, et spiffa liuens manifestè in superio-
ribus, liuore ad album, aut flauum tendente, minorem
hemitriteum significat. Vrina rubea confusa in sub-
stantia, & obumbrata, superius liuens, versus virorem
medium emitriteum significat. Vrina ruffa vel rubea,
liuens, quasi liuore vniuersali, hydropem asclytè signi-
ficat. Vrina rubicunda confusa & obumbrata, in sub-
stantia, liuens in superficie, synochum significat. Vri-
na Kianos vel inops, spiffa in substantia, cum Ipostasi
sanguifugali, parū liuens superius, rupturam veng chis-
lis significat. Vrina intense vel remisse pallida, tenuis
aut spiffa, liuens superius cum spuma, seiuncta granis,
catarrum significat. Eadem vrina pauca cum conten-
to, grosso vel trumboso residēte, albi coloris strangu-
riam significat. Vrina rubea, aut sicut lotura carnis re-
centis, aliquo modo grossa, liuens in superficie, cum reso-
lutionibus cinerosis, aut nigris residētibus & multum
adhærentibus, præfocationem matricis significat: aut
molā matricis, quas poteris proprijs signis distingue-
re. Vrina pallida tenuis, vel spiffa pauca liuens in sup-
ficie, cum resolutionibus cinerosis grossis & separatis,
fluxum ventris absolute significat. Vrina rubea liuens
superius cum spuma seiuncta granis & contento nigro
athomoso, pendente in medio vrinalis, pleuresim ve-
ram significat: Non veram vero significat, vrina ruffa,
vel subruffa cum spuma granosa. Vrina ruffa vel sub-
ruffa remissa in colore, spiffa vel confusa in substantia
d liuens sus

Præfocatio.

Pleura.

Pthiſim.

Glauca.

Lactea.

Karapos.

Colica.

liuens ſuperius cum ſpuma diuiſa granis & contento nigro athoſo, pendentē in medio, periplemoniam ſignificat. Vrina citrina pinguis & oleagina in ſubſtātia, cum ſpuma diuiſa granis, pthiſim ſignificat. Conſequenter de colore glauco, qui inter cæteros magis appropinquat albo: vrina glauca quaſi alba tenuis in ſubſtātia, dominium melancoliæ naturalis indigeſtæ ſignificat. Eadem mediocriter tenuis, complexionē naturaliter melancolicam ſignificat: quæ ſi fuerit ad albū magis tendens, flegma acetofum indigeſtum ſignificat. Eadem vergens ad pallidum, idem flegma digeſtum ſignificat. Conſequenter de colore lacteo, qui minus diſtat ab albo quā Karapos. Vrina lactea ſubtenuis, pauca in principio febris quotidianæ continuæ, cum malis ſignis mortem ſignificat. Eadē mediocriter ſpiſſa et multa in ſtatu dictæ febris, ſalutem ſignificat. Eadem ſubtenuis pauca ſine liuore obumbrata in ſuperficie, febrim flegmaticam interpolatam ſignificat. Eadem cū dicto colore intenſa mediocris in ſubſtātia, & multa ſine liuore, declinationem febris effimerinē interpolatē ſignificat. Conſequenter de colore Karapos, qui eſt vltimus, vt lapis Onychinus, magis diſtans ab albo, & componit̄ ex lacteo & glauco. Vrina Karapos, lactea ſpiſſa liuens vniuerſaliter cum ſpuma groſſa & ampuloſa, in circulo leucophlegmantiam ſignificat. Eadem vrina ſine liuore, ſed habens reſolutiones cineroſas ſeparatas mixtas cum reſolutionibus carnoſis reſident̄ in fundo, colicam ſignificat. Eadem vrina remiſſa in colore groſſa cū ſedimine arenolo rubeo, lapidem renū ſignificat.

94
significat. Quòd si sedimen album fuerit, significat lapidem vesicę. Eadem vrina globosa & grossa valde velut subiugaliū significat dolorem capitis præsentem aut futurum. Vrina vero Karapos, pauca & grossa, dominiū flegmatis pontici significat. Eadem vrina grossa cum spuma, diuisa granis, reuma frigidum significat. Eadem vrina grossa & pauca cum resolutionibus cinerosis grossis, separatis & residentibus, dyariam significat. Consequēter de colore pallido & subpallido, qui initium digestionis videtur ostendere. Vrina intensè pallida valde spissa, in superficie obumbrata & confusa sine liuore, febrim de flegmate naturali incipiētis digeri significat. Vrina pallida tenuis, vergēs in speciem coloris glauci, melancoliam naturalem indigestam significat. Vrina remissè pallida subtenuis in superficie, aliquantulum obumbrata & confusa, quotidianā febrim de flegmate acetoso incipiente digeri significat. Vrina vero pallida mediocris in substantia sine obumbratione, complexionem flegmaticam naturalem significat. Vrina subpallida valde tenuis, perseverans in statu continuę febris lentę, apostema futurum in dextra parte significat. Vrina valde pallida, pinguis & oleagina pauca cū spuma diuisa granis, liuens in superficie pthisim significat. Vrina pallida tenuis aut valde grossa pauca cum spuma grossa ampulosa, crudam materiam humorum significat. Vrina intensè vel remissè pallida, grossa vel subtilis, cum arena rubea vel alba, cum pilo longo residentis, opilationem renum vel vesicę significat. Eadem vrina grossa et pauca cum resolutionibus cis

Pallida.

Pthisim.

d ij nibus cis

Ethica.

Citrina.

onibus cinerosis separatis residentibus, fluxum ventris significat. Urina intensè pallida pinguis & oleagina pauca liuens, in superficie cum resolutionibus squamosis, primam speciem ethicę significat. Eadem cum resolutionibus furfureis in toto secūdum gradum ethicę significat. Eadem cum resolutionibus crinoydalibus tertium genus ethicę significat. Consequenter de colore citrino qui arguit vltiorem digestionem: Urina citrina obumbrata, in superficie & confusa, in iuvene flegmatico, febrim tertianam duplicem significat. Eadem in sene, tertianam duplicem significat. Eadem in puero tertianam continuam significat. Urina citrina declinans ad colorem subrubeum tenuis & radiosa coruscans, quartanam de colera naturali vsta significat. Urina citrina declinās ad colorem glaucum, tenuis radiosa in superficie, sic perseverans, quā maxime in autumnno febrim Erraticam ex melancolia vsta significat. Urina subcitrina tenuis cum nubecula granulosa, directè sub linea circulari, dolorem pectoris significat. Urina intensè citrina, radiosa et translucens declinans ad subrubeum, cum resolutionibus cinerosis residentibus & adhærentibus, ægritudinem splenis ex colera naturali vsta significat. Urina citrina declinans ad subrubeum, radiosa et translucens cum circulo viridi sic perseverans, Epar adustū significat. Urina citrina valde tenuis apparēs in augmento tertianę continūę longitudinem ægritudinis significat. Eadem urina sed magis tenuis in statu dictæ febris, phrenesim significat. Eadem mediocris multaq; in quantitate, declinationem

15
clinationem dicte febris significat. Vrina ruffa tenuis
in substãtia, obumbrata in superficie, in principio, ter-
tiamam continuam de colera rubea significat. Vrina
ruffa intese tenuis obumbrata in superficie in iuvene,
simplicem tertiamam significat. Vrina ruffa tenuis ob-
umbrata in superficie i sene flegmatico & muliere, dus-
plicem tertiamam veram significat. Vrina ruffa & ten-
nuis cum spuma aliquater crocea, perseverans super
calesactionem Epatis significat. Eadem vrina radiosa
in superficie perseverans, quartanam ex colera natura-
li vsta significat. Eadem vrina obumbrata in superficie,
apparens in principio morbi, tertiamam veram signi-
ficat. Vrina ruffa et spissa obumbrata in superficie, ap-
parens in principio morbi, febrim ex flegmate salso si-
gnificat interpolatam. Eadem sed multum spissa in prin-
cipio morbi flegmatici interpolata, febris a flegmate
dulci significat. Vrina ruffa ad pallidum declinans, a-
liquantulum spissa in fundo tenuis & radiosa, sine ob-
umbratione, cum arena rubea sine pinguedine, in sup-
ficie liuens cum aliqua nigredine, scabiem ex flegma-
te salso vsto significat. Vrina ruffa obumbrata in sus-
perficie, liuens superius, talis superueniens, in leucos-
flegmatico, quotidianam febrim de phlegmate salso signi-
ficat. Vrina remisse subruffa, multum spissa sine obum-
bratione, dominium phlegmatis dulcis indigesti, sine
febre significat. Vrina subruffa spissa, liuens in super-
ficie iuxta circulum cum nebula granosa, directe ap-
parente sub circulo, grauedine pectoris ex phlegmate
dulci significat. Vrina remisse subruffa, mediocris li-
uens, iuxta

Scabiem.

uens, iuxta circulum, cum nebula granosa, directè appa-
rēte sub circulo, grauedinem pectoris à phlegmate
falso significat. Vrina subruffa liuens in superficie &
mediocris aut spissa, cum resolutionibus atomosis, in
modū cineris residētibus, cum multa adhærētia, præ-
focationem matricis significat. Vrina ruffa obumbrata,
in superficie liuens à media regiōe superius, febrim
continua quotidianam ex phlegmate naturali signifi-
cat. Vrina subruffa liuens superius, cum eius longo
processu, asclytem significat. Vrina ruffa spissa liuens
superius cum spuma, diuisa granis et spumosa, empima
significat. De colore rubeo. Vrina rubea & subtilis,
clara inferius, obumbrata superius in iuvene, colerico
mineram coleræ rubeg, aut febris ex ea significat.
Vrina rubea et subtilis obumbrata in superficie, in iu-
uene phlegmatico aut muliere, duas tertianas signifi-
cat. Idem in sene et in puero, tertianam continuā. Vrina
rubea confusa valde, obumbrata in superficie, cum
spuma multum grossa, calefactiōem Epatis significat.
Vrina citrina vergens ad subrubeum, multum tenuis,
radiosa, & translucens in superficie, diu perseuerans,
quartanā de colera naturali vsta significat. Vrina in-
tensè rubea, valde obumbrata liuens superius, mani-
festè tertianā continuam de colera naturali significat.
Eadem cum circulo viridi medium emitriteum signifi-
cat. Eadem cum spuma granosa, & contento atomoso
pendēte in medio, veram pleuresim à colera rubea si-
gnificat. Vrina rubicunda vel subrubicunda obum-
brata, liuens superius, febrim synocham significat. Ead-
dem &

Rubea.

Quartana.

dem & spissa sine obumbratione & liuore, febrem synocham ex multa quantitate significat. Eadem tenuis et obumbrata, distinctè superius liuens, causonem synochidem significat. Eadem & spissa obumbrata, & liuens superius, synochum causonidē significat. Eadem ignea & tenuis, causonidem significat. Consequenter dicetur de colore Inops & Kianos, qui fiunt ex adustione sanguinis fuscus vel azurus, et sic dicitur color rubeus niger: talis ergo vrina spissa & pauca, in statu febris continue, absq; signis digestionis, significat mortē si debilis fuerit virtus. Et cum dictis signis, in die critica salutem, maximè si fuerit multa, & cum forti virtute: Aut cum signis dubijs, et forti virtute, longitudinem ægritudinis. Eadem vrina spissa et pauca, cum sedimine nigro & foetido, apostema renum significat. Vrina rubicunda tendens ad colorem inops, spissa obumbrata manifestè liuens superius, cum spuma crocea apostema calidum Epatis significat. Vrina inops vel Kianos, vel nigra multa in quantitate, & spissa præcedente albo, & tenui, fluxum menstruorum significat. Vrina rubicūda, vel inops aut Kianos, spissa cum Ipoptasi sanguifugali, talis subito apparēs, rupturam vena, ex nimio coitu, saltu, aut labore, aut similib9 significat. Eadem rubicūda inops aut Kianos, spissa cum spuma crocea colore vergente ad viridem, ictericiam viridē significat. Vrina viridis vt erugo æris, tenuis propter laborem immoderatum apparens, spasmus de inanitione significat.

Kianos.

Ictericia.

cat. & cæt.

De contem

DE CONTENTIS

E A R V M.

CONSEQUENTER dicendum de contentis, scet, de spuma, circulo, de ampullis: in supremo medio & infimo, de nebula, quæ secundum diuersos eius situs, capit diuersas denominationes, aut de Atomis, de granulis, de Ipostasi naturali, & non naturali: de resolutionibus crinoydalibus, furfureis, capillaribus: & tandem de sedimine, intelligendo omne id quod in fundo sedet, sicut arenulæ à renibus et à vesica: sicut phlegmata, pus, & sanies.

De spuma iudicatur ex situ: quia si supra circulum adhærens vrinale, significat supra dispositiones cerebri: si in medio, supra dispositiones stomachi & intestinalium: quæ autem intra vtrumque circulum: aptitudinem materierum ad inferiora, hoc patet ex prædictis. Item ex multitudine materie, multa cum viscositate arenæ, ex paucitate e contra. Ex modo substantiæ, quia quæ difficulter dissoluitur, materiam viscosam: quæ autem faciliter, materiam subtilem: & hæc eadem ex magnis ampullis & parua ampullæ, materiam viscosam. De colore eius simplici aut cõmixto, videas quæ dicta sunt in tractatu antecedente, referendo te ad humores. Similiter de circulo dicetur, secundum duas eius considerationes, quas optimè debetis notare. Prima est quod nobis intuentibus vrinale, ab extra consideretis colorem, & attestantem humorem simplicem vel commixtum: Similiter eius modum substantiæ, scet, grossum vel tenuem,

17
vel tenuem, vt dictum est de spuma: & eius significatio
est principaliter supra regionem capitis. Consideretis
etiam intuēdo intus vrinale, circulum intrinsecū per-
foratum, et significatio partis medię est supra membra
spiritualia, & naturalia, in colore modo substantię, &
contētis in eo, vt dictum est supra, & dicetur infra. Sig-
nificata circuli, habentur ex colore & amplitudine, et
structura vniformi aut difformi, in toto vel ī partib9.
Ita vt si te seruante vrinale in manu tua: consideres si
amplitudo illius circuli est in anteriori et structura in
posteriori versus te, dicas læsionem aut materiam pec-
cāntem esse, in primo ventre cerebri: & econuerso, si
ægritudo in parte posteriori cerebri. Et similit̄ dicas
de lateribus, sczt, dextro aut sinistro: et si amplius vnif-
ormiter est, totum occupans caput: Quòd si in parte
mediā, perforante circulum intrinsecum, appareat nu-
bucula quædam: tunc arguit causam in medio capitis,
à matrice manantē, & sic mulieribus solum appropri-
atur. Ego autem ex multa experiētia deueni in cogni-
tionem oppositi, cum aliqua ratione, eò quòd strictus
ra illius circuli arguit retētionem materię in parte ca-
pitis, designata per situm illum, & sic adhæreatis huic
sententię tanquam veriori. Ampullæ sub circulo stā-
tes arguūt raptum materierum ad inferiora, quasi sub
circulo & in medió vrinalis, ad membra naturalia: si
versus supremam partem raptum ad spiritualia: si ad
fundum vel versus eum, raptum ad membra inferiora.
Si autem interclusæ fuerint duobus supremis circulis,
arguunt retentionem materierum in capite, quæ sunt
causa

Nebula.

Ampullæ.

e

causa

Nebula. causa Epilenſis: aut ſcothomię, aut vertiginis. &c. Ne-
 bula vero in mulieribus, impregnationem ſignificat.
Attomi. In communi aut læſionem in ſpiritualibus, à calido v-
 rēte, ſi cum vnctuoſitate, aut colore rubeo vel citrino,
 aut à frigido cum diminuta digeſtiua cum vento, ſi co-
 lor albus aut liuidus fuerit. Attomi arguūt, ſupra ma-
 lam diſpoſitiōem humorum in venis, quas declarat ſi-
 tus eorum in vrina cum colore: nam ſi fuerint in ſup-
 mo cum colore rubeo aut citrino, arguunt aduſtionē
 humorum in membris ſuperioribus: ſi cum colore al-
 bo aut liuido, frigiditatem congelantem: & hoc idem
 dicendum de alijs ſitibus cum colore eorum. Granula
Granula. vero alba aſcendentia & aſcendentia, arguunt impre-
 gnationem, ratio eius motus eſt, ex actiōe ſpermatum
 ad inuicem, & ratio coloris iridis habetur ex varia ir-
 roratione radiorum ſpermatum: aut partibus ſubtili-
 bus vrinæ: ſicut accidit ex aqua ſubtiliſſimè irrorata,
 ſupra radios ſolis: Rubea in medio ſtantia, ſupra
 læſionem ſpiritualium arguunt.

DE YPOSTASI

De ypoſtaſi demum dicendum eſt, etſi cōmuniter po-
 natur ipſam non eſſe neceſſariam, in corpore tēperato
 nec minus in corpore macro: mihi autem Dominico
 de Raygoſa, de Bononia, per idem videtur, ſperma nō
 eſſe neceſſarium in temperato, ſi optima natura tantū
 appetit, quantum digerere bene poteſt: cuius oppoſitū
 credo. Etſi ſignificatū eius habeamus, primo ſupra di-
 geſtionem tertiam, ſecundo ſupra ſecundam: tertio ſu-
 pra primam. Et complementū digeſtionis, aut eius di-
 minutionem

78
minutionem ex situ eius, quia quæ in fundo i. laudabilis
lis vrina debet esse alba, lenis, æqualis, residens in fundo,
& figure pinealis, quæ in medio diminutam digestionem cum
ventositate, quæ in supremo adhuc magis. Econuerso vero dico
de ea quæ præter naturam: quia quæ in fundo deterior, in medio
minus mala: & suprema minus mala. Verum dico quod diuisa ypostasis
in tres partes, scilicet supremam, mediam & infimam: habemus
significata: secundum, quod proportionabiliter diuisio vrinæ ostendit,
scilicet, superiora, media & inferiora: & sic per ea quæ in ypostasi
continentur, ex resolutionibus supra membra correspondentia: quæ
resolutiones etiam ex colore, notant nobis materias à quibus decidunt.
Quæ si fuerint ruberæ, cum ypostasi, longitudinem egritudinis
superioribus adducit, & adustionem sanguinis in venis. Si vero
cum aliquali scintillatione, adustionem circa regionem cordis, aut
pulmonis: hoc declarat situm earum in ypostasi. Si autem longe
vti capillares, supra regionem venarum. Resolutiones vero furfuræ:
aut crinoydales, differunt: secundum maiorem vel minorem
grossitiam, vel magnitudinem: quia cum sunt grossiores, aut
maiores, significant dissolutionem partium carniformium, de
proximo restauratarum. Magis vero tenues, dissolutionem
partium iam consistentium aut restauratarum. Quæ autem
adhuc magis tenuis, cum aliquali translucencia, significant
resolutionem membrorum radicalium. Similiter quæ apparet
sicut farina grossa: Ex quibus poterimus habere differentiam
trium graduum Ethicæ. Crinoydales vero sunt similes partibus
frumētis

Fufureæ.

e ij - triti, &

triti, et partes illę magne absq; vnctuositate, significant
adustionem sanguinis, & cū vnctuositate supra lique-
factionem membrorum, & sic habemus furfuraceas.
Crinoydales sicut farina grossa à nomine frumenti: A-
lię sunt squamose, cū aliquali albedine, seu translucen-
tia, in similitudine squamarum piscium, quę significāt,
aut liquefactionem membrorum durorum, si fuerint
cum vnctuositate, aut sine vnctuositate, læsionem vesicę,
hoc declarat pruritus, aut aliqualis dolor circa illas
partes: Resolutiones sicut petala, notant, et sunt partes
intrinsecę ipsarum venarum. Sedimen autem dicitur
omne id, quod in fundo sedet vrinalis: & quia aliquā-
do contingit phlegma esse, quod differt ab ypostasi, p-
pter difficultatem inundationis, subleuationis, ac diuisi-
onis partium eius, quorum contrariū est in ypostasi.
Et per eadem differunt ypostasis mulierum ab ea quę
virorum. Aliquando sedent arenulę albę, & sic à ves-
sica: aliquando rubeę, & sic à renibus: aliquando pus
vel sanies, quę denotat vlcera, aut apostematis ruptu-
ram in illis vñs, quarū distinctio habetur ex loco dor-
loris. Aliquando vero notant solutionem apostematis
à spiritualibus, aut Epatis, vt Auic:ñ, primi cas:ñ, & vi.
Galenus primo & sexto de interioribus cas:ñ, declarat
enim id remissio doloris acuti aut aggrauatiui in par-
tibus illis. Similiter dat documentum, menti cōmen-
dandum: quod quando eius quod egreditur cum vri-
na, maior aut fortior fuerit commixtio, difficiliorq; se-
paratio partium commixtarum, tãto à loco altiori de-
scendit: & quanto à loco decliuiori, minor cōmixtio,
et facilior

Sedimen.

Arenulę.

Doctrina.

et facilior separatio: partium permixtarum. Significat
tum ergo eius, in sanis secundo est à toto: primo ab Epate,
& venis magnis: tertio supra stomachum caput.

In ægris est pars humoris facientis ægritudinem,
qui iam digestus est, vt prima quarti.

S V M M A R I V M

Tandem subiungam summarium breuissimum, vtilis-
simumq; in quibusdam dispositionibus, sepe occurrenti-
bus, dico ergo q; vrina rubea, in Pthisi, Hidrope, Apo-
plexia, Epilensia, Periplemonia, Pleuresi, Colica, Dis-
senteria, mortem significat.

Rubea.

Vrina alba aut liuida, in phrenesi, pleuresi, synocha,
causone, tertiana, mortem significat. Vrina alba in ma-
sculis, & foeminis, dolorem renum, & aliquando late-
rū significat. Vrina sandaraca, dolorem stomachi, ca-
pitis grauedinem, musculi spatule, dolorem significat.
Vrina superius clara, inferius nebulosa, & subliuida:
Inferius dolores renum, anche & geniculi: superius de-
fectionē stomachi significat. Vrina superius subnigra
et plena, & inferius clara, inferius dolorem renum: &
superius capitis grauitatem, obturationem narium et
aurium significat, fumus stomachi hoc facit. Vrina al-
ba & rotunda, in omnibus debilitatem & frigiditatem
corporis significat. Vrina alba et pinguis, vel quasi ius-
mentina, dolorem vesicæ & renū significat. Vrina rus-
beastra obscura, vitiū Epatis significat. Vrina spumo-
sa in medio superius, ventositatem stomachi significat:
et desyderium Veneris aliquando. Vrina ignea cole-
ram aut tertianam significat: sanguinea synochum aut

Al.

e iij

causonem,

causam. Vrina in febre rosea, & obscura, casum in
phrenesim ex synocha significat. Vrina, sicut vrina iu
menti in mulieribus, dolorem vulgæ et matricis signi
ficat: sæpe autem fit turbida spissa propter casum vir
tutis, vt in pestilentialibus videmus. Vrinę virginum
lucidæ & serenæ sunt: viciatæ vero turbidas, & sper
ma plurimum in fundo habent. Menstruatę, quasi san
guineas. Vrinę prægnantium, in primo, secundo, &
Prægnantium. tertio mense nebulas minutas habent, cum Ipostasi al
ba, & ipsas vrinas claras, sicut decoctio Ciceris rubei,
saltem in primo: in quarto vero mense serenas, & vini
colorem habentes, & ypostasim albam, & inferius
grossas vel crassas & lucidas: Ad vltimum
tendunt ad nigrum, cum consimili
Ipostasi vt supra habi
tum est. &c.

OBSERVATIONES IOANNIS BENEDICTI DOCTORIS REGII.

SVIA POST FEBRES, NULLA
apparuit hypostasis, dixi significare
stomachi indigestionem: quę in Epas
te, vt scitur, non corrigitur. A fortiori
ri nec in membris: ideo sequitur qđ ex
nutrimento indigesto, generetur in membris vel sca
bies vel hictēritia. Primum ex colera in tali digestiōe
peccāte arsiua, ex melancholia pruriginosa et squamosa,
ex phlegmate falso, quod adurit sicut ferrum ignitum.
Itē ex indigestiōe stomachi, arguit oppilatio Epatis
quę puenit

que puenit ex humiditatibus multis, grossis viscosis.

Itē de capitis dolore nō oportet dicere, quia stante tanta plenitudine, regiōis inferioris, ac toti⁹ corporis. Necessario sequūtur sursum effumatiōes prauę, dolores capitis facientes, quāuis certā scientiā de signo sumpto à virtute animali, sicut nec de egestiōibus habem⁹.

Itē ex albo sedimine, iudicauī quōd laborabat albīs mēsisibus, quādo sczt menstruū patiebatur, sczt ante 30 annum, vel 40. Itē ex cinere in fundo iudicauī infallibiliter dolorē ventris inferioris. Quia vrina agitata, grana intra se multiplicabat: dixi q̄ laborat Catarro, sed dubitabam an initio, vel declinatiōe sit, sed quia in secūda vrina nō euēnit, ideo credo esse in declinatiōe, spissam ex eo iudicauī, quia aliquāliter specularis. Etīā quia digiti per distātiā duorum digitorum, sub vrināli positi, inspiciendo per os vrinālis deorsum per vrinam, illi digiti nimis magni apparent.

Item quia vidi spermaticū grossum quid, & se in agitatione simul tenens, dixi id euēnire à renibus, & significare dolorem eius partis dorli & renū, vt supra.

Alia vrina que vltra grossitiē dicebat̄ spissa, quia digiti per illā lateralit̄, neq̄ subtus apparebant, ex illa significauī grauedinē oīm membrorū: sic vt humeros et brachia cū dolore leuare potest, manum cū labore supra caput ponere, gradus ascendendo, grauē nimis anhelitum acquirat, dolorē in circuitu toti⁹ cincturę, seu regiōis vmbilicalis. Causam rebar, quia ibi maior materierū peccantiū multitudo. Et quia mulier cōfessa est talia, vltērius arguebā, q̄ tanta multitudo, non nisi per
multos

multos annos fuit cōgesta, & dixi eā id pati per 4 annos
ad minus, quę dixit per 8 annos se id passam: præterea
mulier cōquesta erat, de dolorib9 deambulātibus: Res
spondi; quia Ipostasis nulla istud facit, ppter stomachi
indigestionē, vnde generant ventositates, quę materiā
hinc et inde euehūt, et mouēt de membro ad membrū.

Itē, vidi in Arteticis emittere vitreū phlegma, quod
est grosū spissū viscosū graue per virgā, adeo q̄ æ
gervix extraxit, puto aut fuisse generatū in stomacho,
postea p̄ mesaraicas, ad Epar tractū: ab Epate ad venā
Chilis, et tandē ad emulgeñ, & deinde gratia dei secuta

Vidi etiā lotiū mulieris sile aque albe (sal9 infirmi.
clare, arbitrabar eā esse marasmatā, quod à præceptorib9
meis et longa eorum experiētia, verū esse agnoui.

Item, Vrina puerorum habens odorem graminis
triti, aut contusi vel sicut acetosę trite, significat eos ha
bere vermes: adhęc, halitus eorum perpendatur, si est
acetosus, ne homines considerent, hoc idem significat.

DE DIVERSITATE ET NI GREDINE VRINARVM.

PETRVS TOMicius ppetua memoria dignus,
passus angustia, fletū & tremorē, pusillanimitatē, puls9
interfectionē, cū lotio interdū turbido & sediminoso,
habēti in supficie aque aurū: interdū crudas albas pa
leares sine hypostasi, nōnunq̄ aurei coloris, cū bona hy
postasi. Iudicabā hanc diuersitatē significare retētione
alicuius euacuationis prius fieri consuetę, cū opilatione
alicuius pori: p̄sertim Emorroydarū: & fuit verū. Si
solum
mitem dis

21
milē diuersitatē in Ioāne Turzone vidi, habēte cordia
cā passionē, post amputationē Emorroydarū: quarū ap
pertiōe facta, & melācolico sanguine extracto, sanitati

Nobilis etiā domina cuiusdā viri, p̄ (restitut9 fuit,
mēses 5 carebat mēstrua, purgatiōe: & vno dierū sensit
repētīnā debilitatē, meiebatq; vrinā pice nigriorē: qui
dā nouellus accersit9, innixus dicto Rabij v, part: q; oīs
vrina pueniēs ad nigredinē, est in fine malitię, & pau
cos euadere huiusmōi vrinās mingētes, iniūxitq; præ
dictę domię, q; cōfiteret̄ & pararet se ad cōmunē locū:
Alter supuocatus, pollicebat̄ ei ī triduo sanitatē, quod
et euenit, animat9 dicto principis secūda primi: Et illd̄
qd' accidit, secūdū modū purgatiōis Crisis, sicut in fine
quartanarū cū egritudines splenis, dolores dorsi et ma
tricis resoluūt: subiungēs sicut accidit mulierib9 quare
menses retinentur, fiunt enim earum vrinę nigre, cum
sedimine virulento: sicut aqua loturæ carnis, & inter
dum mingit sanguinem: idem sexto interiorum, et no
no continē, & in de mirabilibus colligere licebit.

Alteri mulieri menses retenti p̄ sex hebdomas, cū
tertiana interpolata, vrina prima fuit citrina, cū reso
lutiōibus cinerosis, subtilibus ad modū arenę in fundo
vrinalis residētibus et adherētibus. Secūda fuit nigra,
corrupta, & turbata coloris liuidi, cū contētis grossis,
viscosis: Iudicauī breui mēses futuros, & die tertia su
puenerūt hūiditates albę, præcedētibus vuluæ et ma
tricis doloribus sat remissis. Inspice itaq; iterū atq; ite
rum, (vt rex medicorum, sex mensiū spacio, continuo
pulsus Antipatro tangebatur) locium tui patientis. Sic
f et honorē

et honorem & opes adipifces: & inuidi medici dicent
te non ex medica, sed diuinandi quapiam arte, vera-
citer in morbis futura prædicere: Sicut &
Scioli Galenum isto calumniã-
bantur. Finis.

XXXXXX

DE VERMIBVS.

VM HIPPOCRATES de excrementis
agēs: de Vermibus mentionē fecerit: Ideo
ne pars ista intacta, aut minus sobriè facta
relinquat, nobis vtile erit, vt vermium cog-
nitionē habeamus: Cognitio autē scientifica per cau-
sas habetur, vt primo posteriorū. Ideo vt vermiū sci-
entiam habeamus: eorū causæ inquirēdæ sunt. Causæ
autē aut materiales sunt, aut efficiētes, aut formales, aut
finales. Materialis causa vermiū, sunt humores corrup-
ti, in intestinis aut vētriculo, nō dico esse hanc vel il-
lam materiã, quia ex diuersa materia fieri possūt: quod
patet ex diuersitate ipsorū. Habent autē in genere sibi
cōmunē putredinē, in quacunq; materia fuerint. Cons-
tat itaq; ex omni materia igni posse, & licet Auicena
lib: iij, tract: 5. capi: i. noluit ex omni materia igni
posse, sed exclusit sanguinē, et melancholiã, tamen non
sibi cōstat: quia vult (quod vena Medini, quæ est ver-
luti vermibus quidã: fiat ex sanguine) de qua tertia quarti
tract: iij, ca: 2 l. ex omni igit materia fiunt, sicut multiformis
eorū generatio indicat. Præsertim si cōsideremus
quæ extra humanū corpus fiūt, facile arguemus etiam
quæ intra

*Materialis
causa.*

*Vermes ex om-
ni materia.*

que intra corpus humanū generant, eodem modo generari. Homo em̄ exemplar quoddā est seu compendiu gñationū, que in vniuerso fiunt. Videmus aut̄ tam diuersas vermū formas, vt Arist: v, de historia anīaliū cap: 19. Propterea diuersas p̄mptitudines ad motū & varios mores vt nē fingere quidē possumus: nō quidē varias esse materias ex quibus fiāt, vt primo de Vsu partū ex Galeno colligit̄ & primo de anima, cōmēto Lij. Causa efficiēs, calor intēsus, vt dicit Galenus in Aphor: cōmēto 26. Et Arist: loco præallegato inqt: comunē vermes ex ea que ex vermibus fiūt habere generationē ex sole & spiritu, Spiritus em̄ inclusus in materia, ex qua vermis fit, & calor eodē existens, est velut instrumentū proximum caloris ipsius solis, calor em̄ solis vniuersalis est causa, vnde Galenus in loco citato dicit, q̄ in puerulis nuper natis vermes non fiūt, quia licet contingat cibū in eis corrūpi, tamen non est tanta caliditas, quæ possit materiæ dominari, ex qua vermis generetur. Cum aut̄ adultiores fiunt, tunc humor acrior abūdabat, & caliditas copiosior, quorū alterum veluti cogit materiā: alterum vero digerit in formam conuenientem, et corruptio adest etiam in pueritia ciborum assumptorum, nam pueri ob suam ingluuiem ingerunt quecunq; occurrūt, & plus etiam quā possint concoquere. In senibus etiam licet proba nō adeo fiat cōcoctio, tamē ob defectū caloris vermes gigni nō cōsueuerūt. Causę formales (loquor nūc de forma latig capiēdo formā perextrinseca sensibus obuia) Urinæ sunt frigide quas vermes in sui generationē forciūtur,

Causa efficiēs

Cur in senibus nō generētur.

Formalis.

f ij de quibus

Finalis.

de quibus dicemus. Finalis causa est in vniuerso quidem vera que ab Auicena: loco supradicto assignatur, qui cum putredines in mundo contingere fuisse necessario, ob materie transmutabilitatem, melius erat ut aliquid generaret. Secundo de generatione & corruptione textu commenti 59. nam querit melius scire generationem per se. Ideo ex corruptione & putredine tales effinxit animalium imperfectorum effigies et formas. Est et alia causa finalis, & adducitur ab Auicena: que est quod talia animalia absumunt putrida, ex quibus viuant, et ita tollunt de medio ea que aerem corrumpere possunt, et dicit Auicena: Vermes ventris eius generi esse. Sed dico

*Ægritudo in
humano corpore.*

quod cum vermes in humano corpore sint ægritudo, nam ægritudo est in numero, quia id adest in corpore, quod adesse non deberet, sicut de lapide in vesica dicit Galenus, ita etiam de ipsis vermibus primo de Accidenti et morbo ca: viij. Cum igitur sit ægritudo, ergo non intenditur a natura. Nam hominis natura conseruationem & non destructionem intendit, licet natura vniuersalis per accidens destructionem.

Vermium differentia.

Vermium loquor in humano corpore tres sunt secundum figuram differentiam, quidam sunt rotundi lumbrici, appellati nomine sui generis: alij parui suam habent sedem in recto intestino dicuntur: ascarides sunt & alij lati, qui ut dicit Galenus: loco citato, interdum per vniuersa extenduntur intestina, et hi raro reperiuntur. Sunt et alij rotundi longi, aliquando longitudinem octo brachiorum. Primi, scilicet rotundi & breues frequentissime sunt in pueris, & ascendunt in stomachum, quandoque etiam magna

*Rotundi in
pueris.*

*Ascarides in
adultis sunt.*

excitantur accidia ut dicemus, Ascarides in intestino recto sunt,

Et fiunt, & indigēt ad sui generationē calore acriori,
 quod patet quia in iumētis fieri solent, in quibus maior
 rem esse calorē nō est dubiū, cum coquātur, foenū, pas-
 leg, & huiusmōi difficile digestibilia homini, ex hoc es-
 tiam patet in adultis viris eos fieri posse, non aut in te-
 nellis aut in senibus mobiles admodū sunt & vegetio-
 res. Vnde pruritū excitāt maximū circa anum, mobis-
 les aut sunt quia eorū materia sicciore, & ideo minores
 agiliores et plures parui fiūt in quātitate potius discre-
 ta quā pauci magni in quātitate cōtinua. Vermes la-
 ti à quibusdā tineę dicti licet perperā, soli dicuntur ge-
 nerare simile quidpiam semini Cucurbite. Arist: loco
 citato vnde medici arguūt eum esse in corpore et Ara-
 bes falsò credūt ea veluti semina cucurbite esse vermes
 et dicūt eos cucurbitinos, cum tamen ipsi nō sint ver-
 mes, fiūt isti lati & rotūdi longi ex pituita: illa que am-
 bit intestina circa internā partē eorū ita instituta est à
 natura vt ab acribus feribus transeūtibus intestia def-
 fenderet. Ideo largissimus et latissim⁹ sinus intestinorū
 in longitudinē & latitudinē fieri potest. Qui lōgi sunt
 rotūdiq; ex materia aliquālit acriori fiūt, calor cōmu-
 nis est putredinalis et in his fiunt q; fructus aliqua faci-
 le corruptibilia cibaria ingerūt. Nūc dicā de eo quod
 dicit Gal: xiiij Metodi an scilicet sit morbus an synton-
 ma cōstat vt supradictū est, esse morbū in numero. Si-
 gna aut à tribus fontib⁹ sumūt, vt scitis: Ab operatiōi-
 bus, ab exeūtibus: & ab accidētibus, corporis opationū
 triplex est gen⁹: Animalis, Vitalis, Naturalis. Anima-
 les operatiōes non ledūt nisi vermes sint admodū ma-

Vermes lati.

*Signa à trib⁹
sumuntur.*

f iij lignitū *Animales.*

lignitunc em̄ deliriū inducūt, obliuionē, conuulſionē,
que aliqñ ad vnā tantū partē terminat vt apud muſcu-
los mouētes maxillas. Vnde dentiū ſtridor, toruitas o-
culi fiunt nō poſſunt loqui quo ad tactū p̄tinet dolore
percipiūt maximū inteſtinorū, quoad operatiōes vita-
les irascunt sine cauſa, & hoc eſt ob ſpirituū perturba-
tionē, ac feruorē quo mouēt in ira, & interdū Effime-
ra accēditur: pulſus paruus ratiōe debilitatis & utis fa-
ctę, ab agitatiōe & inanitiōe ſpirituū: velox ad ſupplē-
dum per virtutē diſtentiōis, & frequēs, inēqualis, quia
humoribus aggrauātibus materiā, propriē inēqualitas
fieri ſolet. Quo ad naturales operatiōes permutatio fit.

Vitales.

Naturales.

CONTentiua.

Nā virtus contētiua ſuo fungi munere nō valet: quia
aſſumpto cibo, illa animalia trahūt vt habeāt vnde nu-
triātur: et faciūt deſcēdere cibū indigeſtū, vnde rugitū
ſequūtur ob cruditates, & grauitatem cibi incocti, & a-
deo intēdet tractio, vt aliquādo inducat famis canina:
ad quā maiores cruditates materie copia: materia ver-
miū excremēta liquida ob indigeſtiōem, ob quā flatuſ,
ſpōgioſę feces, ſupernatañ, foetor ob putredinē, tū oris

Vine tenues.

tū foerū excretio vermiū. Vrine ſubtiles, aut craſſę ſe-
cundū quod ad ipſam veſicā trāſmitti poſſunt, materie
craſſę, p̄petuo aut liuide obſcure ob vapores tetros ſpi-
ritibus imixtos, ſubſidētia obſcura foeculēta ſitis maxi-
ma, ſi accedūt ad os vētriculi, ſi non aſcendūt os ſemper

Accidentia.

plenū eſt pituita, ex cruditatibus facta. Accidētia cor-
poris, intumeſcūt, pacien̄ tales affectus, ob phibitū diſ-
flatū, ratiōe paucitatis ſpirituū, & leſiōis eorum in ma-
millis, aduenit robur quoddā ad liuiditatē tendens, ob
aſcenſum

24
ascensum vaporū putridorū: qui statim cum resoluūt,
pallorē relinquūt: Et id subito à rubore ad pallorē so-
let fieri permutatio. Interdum calēt: Interdū illico fri-
gēt, rubēt oculi ob eosdē vapores, dicēda essent alia si-
gna: sed sat sit viā ostēdere, quę signa ad signata referā-
tur. Nausea excitat̄ ob corruptionē cibi: quā abhorret
postea vētriculus, stridor dentiū presertim in somno.
Nam ascendūt ad os per tunicā internā ventriculi, am-
biente linguā, & palatū humiditates, siue à cibis corru-
ptis. Et excitat̄ homo ad mādendū vt confringat quod
lēdit, ob conuulsionē eius mēbranę, & ventriculi, non
possunt deglutire, ab accersioē vētriculi à cibo, ob pa-
ralysim quandā musculorū mandantium non possunt
mandere. Ascarides cognoscunt̄ à pruritu, Lumbrici
lati, famē maximam, pallorē, tabescentiā inducunt. Cu-
ratio in his indicat̄, sicut in alijs oībus à natura rei: pri-
mo igit̄ cum sint preternaturaliter in corpore, indicat
eos debere expelli, sed cū animalia sint, nō obediāt ex-
pulsioi, imo eam refugiāt, et hesitēt in intestinis, vbi sui
conseruationē querūt. Ideo Medici imaginati sunt, eos
interficere, postea expellere. Interficiūt aut̄ mediātib9
fortissimis incidētibus validissimis, ac si ferro eos inci-
deres. Talia sunt: acerrimū acetū: succ9 Limonū, est i-
ste primus mod9. Alius modus interficiendi ipsos, per
cōtraria à tota substātia, qualia sunt quę exsiccāt, vt ro-
sa, rubi folia, & radices mori. Bolus armē9 celebratiss-
simus. Terra sigillata, terra lemnia: item quę calefaciūt
exsiccātq3, vt nigella, pullegiū, Cinamomum: expellunt
aut̄ quēdā abstergendo vt decoctū hordei. Betę, Deco-
ctum cele-

Curatio.

Interficiētia
uermes.

etum celebratum apud Pliniū. Lixiuū etiā apud mu-
 lieres vsitatū frequentissimē decoctū eius grani: quod
 dicit̄ secala, quēdā expellūt purgādo vt Aloē Agaricū
 Reubarbarū, Gentiana, aut Centaurea minor, quę ce-
 lebratissima est, costus, ista oībus preferūt, quia omnia
 expellūt, interficiūt, astringūt, purgāt & expellūt. Suc-
 cus portulacę, est bonus, sed cōuenit tantū ascaridibus
 quę à materia acriori fiūt. Succus etiā Semperuiui, cō-
 uenit, sicut succus portulacę & eius semē sed ascaridib9
 tantū, vt dictū est, nō pueris in quibus fiunt solum ros-
 tūdi, ex materia pituitosa, & acrimonia nascēte. Horū
 varia est cōpositionis formula, put em̄ interficere ver-
 mes querit & calefacere, & refrigerare, aut aliqd aliud
 facere, ea colligūt, quę id prestare possunt. Mediū aut̄
 quo quidā Medicus sæpe ac felicissimē vsus est, hoc:
 ℞ Gentianę, Centaureę minoris, Reubarbarū, Aloēs,
 Agaricū, ana dragmę duę: Gariofilorū, Nigellę, Co-
 sti, Seminū Santonici, Anisorū, Scordi ana dragma v-
 na mediā. Cornu Cerui vsti, Rosarū rubearū. Seminū
 acetosę Margaritarū, ana dragma vna. Puluerisentur
 oīa p se deinde misceāt, postea inspergāt succo, Limo-
 nū admixto cū acerrimo aceto & aqua rosacea, æquis
 portiōib9, et permittent̄ exsiccari, et hoc iteret̄ septies.
 Vltimo adde: Croci, dragma mediā Musci Ambre, añ-
 gra: xij. Et cū Syropo de corticib9 citri, fiat magdaleō,
 de quo det̄ paciētī à dragma vna ad duas, vel cōfectis,
 pillulis, vel in bolo, cū modico mellis rosacei vel
 puluerisatum cum aqua Cardi Benedicti,
 prout ægro magis satis fiet.

Deo gratias.

